

V. Η συνταγματική προστασία

9. Αυξημένο κύρος στην πνευματική ιδιοκτησία προσδίδει η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που περιλαμβάνει την πνευματική ιδιοκτησία μεταξύ των πολιτιστικών δικαιωμάτων καθιερώνοντας στο άρθρο 27 την εξής αρχή: «(1) Καθένας έχει το δικαίωμα να συμμετέχει ελεύθερα στην πνευματική ζωή της κοινότητας, να χαιρέται τις καλές τέχνες και να μετέχει στην επιστημονική πρόοδο και στα αγαθά της. (2) Καθένας έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα ηθικά και υλικά συμφέροντά του που απορρέουν από κάθε είδους επιστημονική, λογοτεχνική ή καλλιτεχνική παραγωγή του»¹⁵.

Το ελληνικό Σύνταγμα προστατεύει την πνευματική ιδιοκτησία με τις διατάξεις που κατοχυρώνουν τα ατομικά δικαιώματα¹⁶. Ειδικότερα, την προστασία του πνευματικού δημιουργού εγγυάται το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος που αναφέρεται στην αρχή της προ-

15. Γ. Κουμάντου, Επικοινωνία και Διανοητική Ιδιοκτησία, Εθνική Επιτροπή Εορτασμού των 50 χρόνων από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Αθήνα 12-13 Νοεμβρίου 1998. Του ίδιου, Πνευματική Ιδιοκτησία, Ένα ανθρώπινο δικαίωμα που απειλείται από τα αήματα της σύγχρονης τεχνολογίας, Η Καθημερινή, Κυριακή 6 Δεκεμβρίου 1998. Λ.Α.Σισιλιάνου, Η Οικουμενική Διακήρυξη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 50 χρόνια μετά, ΝοΒ 1998 σ. 1545-1556 και ειδ. σ. 1549.

16. Γ. Κουμάντου, σ. 36-39. Λ. Κοτσιρή, σ. 30 επ.. Γ. Κρίππα, Η συνταγματική προστασία

στασίας της ανθρώπινης αξίας, το άρθρο 5 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος που εγγυάται την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, το άρθρο 14 παρ. 1 που κατοχυρώνει την ελεύθερη έκφραση και διάδοση των στοχασμών και το άρθρο 16 παρ. 1 που αναφέρεται στην ελευθερία της τέχνης, της επιστήμης, της έρευνας και της διδασκαλίας. Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύεται και με το άρθρο 17 του Συντάγματος που εγγυάται την προστασία της ιδιοκτησίας. Γίνεται γενικά δεκτό ότι η έννοια της ιδιοκτησίας στο άρθρο 17 του Συντάγματος είναι ευρύτερη από αυτήν του εμπραγμάτου δικαίου και περιλαμβάνει κάθε δικαίωμα περιουσιακής φύσεως¹⁷. Ο Άρειος Πάγος, με την υπ' αριθ. 40/1998¹⁸ απόφαση, δέχθηκε τη διευρυμένη έννοια της ιδιοκτησίας, μέσω του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: «Στην έννοια της περιουσίας περιλαμβάνονται όχι μόνο τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα περιουσιακής φύσεως και τα κεκτημένα οικονομικά συμφέροντα». Άλλωστε γίνεται δεκτό ότι στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εμπίπτει ως ιδιοκτησιακό (περιουσιακό) δικαίωμα κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου ή της Επιτροπής, το δικαίωμα ευρεσιτεχνίας και πνευματικής ιδιοκτησίας¹⁹. Η

διανοητική ιδιοκτησία προστατεύεται επίσης ρητά σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ.2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕΕΚ 2000/ C 364/01). Με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας (άρθρο 6 παρ. 1) η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ρητά τα δικαιώματα, τις ελευθερίες και τις αρχές που περιέχονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου με την υπ' αριθ. 6/2007 απόφαση, δέχθηκε την αντισυνταγματικότητα της διάταξης του άρθρου 14 παρ. 4 Ν. 3049/2002 (ΦΕΚ Α' 212/2002) που καταργεί αναδρομικά ενοχικές αξιώσεις του άρθρου 18 παρ. 3 Ν.2121/1993. Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι οι αναδρομικά καταργούμενες με τη

διάταξη αυτή ενοχικές αξιώσεις για καταβολή εύηλογης αμοιβής των δημιουργών έργου λόγου, εικαστικών τεχνών και φωτογραφίας εμπίπτουν στην έννοια του όρου «περιουσία» του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και στην έννοια του όρου «ιδιοκτησία» του άρθρου 17 του Συντάγματος. Οι αξιώσεις αυτές ήταν γεγεννημένες κατά το χρόνο έναρξης της ισχύος του Ν. 3049/2002 (δηλ. 10-9-2002) και υπήρχε προσδοκία με βάση το νομοθετικό καθεστώς πριν από το Ν. 3049/2002 ότι οι αξιώσεις αυτές θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν δικαστικά. Κατά συνέπεια η αναδρομική κατάργηση των ενοχικών αυτών αξιώσεων, δηλαδή η διάταξη του άρθρου 14 παρ. Ν. 3049/2002, είναι αντίθετη με τα άρθρα 4 και 17 του Συντάγματος και με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, αφού δεν τηρήθηκαν οι όροι που τάσσουν οι διατάξεις αυτές για τη νόμιμη στέρψη των περιουσιακών αυτών δικαιωμάτων (πλήρης αποζημίωση, δημόσιο συμφέρον ή ωφέλεια). Στην απόφαση τονίζεται ότι με την αναδρομική κατάργηση εξυπηρετείται μόνο το ιδιωτικό συμφέρον εκείνων που είναι κατά νόμο υπεύθυνοι για την οφειλή, χωρίς να συντρέχει κάποια δημόσια ωφέλεια. Η σημασία της υπ' αριθ. 6/2007 απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου είναι μεγάλη γιατί δέχθηκε ρητά ότι στην έννοια της περιουσίας και της ιδιοκτησίας υπάγονται και οι ενοχικές αξιώσεις που αφορούν δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας και ειδικότερα η εύηλογη αμοιβή του άρθρου 18 παρ. 3 Ν. 2121/1993, όπως ισχύει²⁰.

Αυξημένη προστασία αποκτά η πνευματική ιδιοκτησία βάσει του άρθρου 28 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου. Με βάση τη διάταξη αυτή όλες οι διεθνείς συμβάσεις για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα που έχουν κυρωθεί από την Ελλάδα και έχουν τεθεί σε ισχύ γίνονται επικρατέστερες από την εσωτερική νομοθεσία και αποκλείουν την εφαρμογή κάθε διάταξης της ελληνικής νομοθεσίας που θα ερχόταν σε αντίθεση με αυτές.

Το αναθεωρημένο Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα πληροφόρησης με σεβασμό όμως και προστασία των άλλων δικαιωμάτων και ιδίως του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας²¹. Σύμφωνα με το άρθρο 5^A «Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως ο νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με

νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων». Με τη διάταξη αυτή εισάγεται ρητά και κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην πληροφορία ως ατομικό δικαίωμα, ενώ με το δεύτερο εδάφιο τίθεται ένας εσωτερικός περιορισμός των περιορισμών που μπορεί να επιβληθούν στο δικαίωμα αυτό με νόμο, μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και μόνο εφόσον δικαιολογούνται σε σχέση με το σκοπό που υπηρετούν, δηλαδή μόνο για λόγους ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων. Μεταξύ των δικαιωμάτων συγκαταλέγονται και στοιχεία προστατευόμενα κατά τους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας²². Η διάταξη αυτή επιτάσσει την υποχρέωση του κράτους να διευκολύνει τεχνικά, θεσμικά, οικονομικά, εκπαιδευτικά και με κάθε άλλο πρόσφορο τρόπο την πρόσβαση στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και στην παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή τους. Η διάταξη όμως αυτή δεν έχει στόχο να ανατρέψει τους κανόνες της πνευματικής ιδιοκτησίας, αλλά να δώσει στον κάθε πολίτη το δικαίωμα συμμετοχής στο χώρο τον ψηφιακό, εκεί όπου επιτελείται η διάδοση και ανταλλαγή πληροφοριών, έτσι ώστε κανείς να μην αντιμετωπίσει τη νέα μορφή του κοινωνικού αποκλεισμού και δη τον ψηφιακό αναλφαριθμητισμό²³. Το συνταγματικό δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία συνάγεται επίσης και από το συνδυασμό των άρθρων 5 παρ. 1, 14 και 15 του Συντάγματος, καθώς και από το πυξημένης τυπικής ισχύος άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν.Δ. 53/1974 ΦΕΚ Α' 256/1974) που προστατεύει την ελευθερία έκφρασης.

Η διευκόλυνση που επιτάσσεται στο Κράτος αφορά τα μέσα για την πληροφόρηση, έτσι ώστε κανένα μέρος του πληθυσμού να μη στερείται της δυνατότητας να χρησιμοποιεί τα νέα τεχνολογικά μέσα που αποτελούν ένα βασικό τμήμα του πολιτισμού του 21 αιώνα. Τόσο η επιφύλαξη προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας που συνάγεται από τη διατύπωση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 5^Α, όσο και η προαναφερθείσα ερμηνεία του άρθρου αυτού, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα πληροφόρησης δεν συγκρούεται με την πνευματική ιδιοκτησία που επίσης προστατεύεται συνταγματικά, ούτε έχει σκοπό να ανατρέψει την ισορροπία που μεταξύ του δημιουργού ή των αλλήλων δικαιούχων και της οηότητας. Τα συνταγματικά αυτά δικαιώματα συνυπάρχουν παράλληλα και ασκούνται σύμφωνα με τους κανόνες και τα όρια που τίθενται στο νόμο, εφαρμοζομένης πάντοτε της αρχής της αναλογικότητας.

22. *Ε. Βενιζέλου*, Το Αναθεωρητικό Κεκτημένο, 2002, σ. 158.

23. *Ε. Βενιζέλου*, Σύνταγμα της Ελλάδας 2001, εκδ. ΤΑ ΝΕΑ, σ.8. Του ίδιου, Το Αναθεωρητικό Κεκτημένο, ο.π., σ. 158. *Δ. Σαραφιανός*, Συνταγματική προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και κοινωνία της πληροφορίας. Σχέσεις σύγκρουσης ή παραπήρωματικότητας; Το Σύνταγμα 4/2003, ο.π., σ. 666.

VI. Η εθνική νομοθεσία

10. Ο Ν.2121/1993, όπως ισχύει, αποτελεί σταθμό στην ιστορία της πνευματικής ιδιοκτησίας του τόπου μας. Ο νόμος αυτός διαπνέεται από όλα τα σύγχρονα ρεύματα που έχουν αποτυπωθεί στις εθνικές νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κυρίως κρατών και είναι εναρμονισμένος με τις κοινοτικές οδηγίες που συνιστούν κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η Ελλάδα έχει ήδη κερδίσει σχεδόν όλες τις διεθνείς συμβάσεις και ειδικότερα τις τρεις βασικές συνθήκες που κατοχυρώνουν τη διεθνή προστασία δηλαδή, τη Διεθνή Σύμβαση Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων, τη Διεθνή Σύμβαση Ρώμης για την προστασία των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, τη Συμφωνία για τα Δικαιώματα Διανομτικής Ιδιοκτησίας στον Τομέα του Εμπορίου (Συμφωνία TRIPS), καθώς και τις δύο Συνθήκες INTERNET που έχουν στόχο τη διεθνή προστασία στο διαδίκτυο.

Ο Ν.2121/1993 συνέβαλε τα μέγιστα στη θεσπίση ενός σύγχρονου και επαρκούς πλαισίου προστασίας των δημιουργών και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων. Σε ορισμένα θέματα υιοθετήθηκαν οι βασικές και καθιερωμένες αρχές που είχαν διαμορφωθεί από την επιστήμη και τη νομολογία υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος δικαίου. Πρόκειται κυρίως για τις διατάξεις που αφορούν τη δομή και το δόγμα της πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως η έννοια του έργου, η αρχή της αλήθειας σύμφωνα με την οποία υποκείμενο του δικαιώματος είναι ο δημιουργός-φυσικό πρόσωπο, η δυνατότητα μεταβίβασης του περιουσιακού δικαιώματος και το αμεταβίβαστο του ηθικού δικαιώματος. Ας σημειωθεί ότι το ελληνικό δίκαιο αναγνώριζε πάντοτε το ηθικό δικαίωμα που προστατεύει τον προσωπικό δεσμό του δημιουργού με το έργο του. Η εθνική νομοθεσία προστατεύει και το ηθικό δικαίωμα των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών με το άρθρο 50 που εγγυάται την αναγνώριση της πατρότητας και ακεραιότητας της συνεισφοράς τους. Η διατήρηση της προστασίας του ηθικού δικαιώματος του δημιουργού και των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών συνιστά στοιχείο θεμελιώδους σημασίας στο διαδίκτυο, αφού οι τροποποιήσεις και οι προσαρμογές κινδυνεύουν αλλοιώσουν το χαρακτήρα των έργων και να καταλήξουν σε ακρωτηριασμό των δημιουργημάτων και των ερμηνειών.

Στα περισσότερα όμως θέματα προβλέπονται σύγχρονες ρυθμίσεις που καθιερώνουν ισχυρές μορφές προστασίας του δημιουργού και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων. Αναφέρονται ενδεικτικά το δικαίωμα εκμίσθωσης και δανεισμού, η ενίσχυση του δικαιώματος αναπαραγωγής, η καθιέρωση του έγγραφου τύπου, η αρχή της ποσοστιαίας αμοιβής που έχει ως πρότυπο την αντίστοιχη διάταξη του γαλλικού Κώδικα, η μη δυνατότητα κατάρτισης συμβάσεων που αφορούν το σύνολο των μελλοντικών έργων ή αναφέρονται σε μελλοντικούς τρόπους εκμετάλλευσης, ο συμβατικός μερισμός των εξουσιών, οι ερμηνευτικοί κανόνες για τη διάρκεια, το σκοπό, την έκταση και τα μέσα εκμετάλλευσης, η αναγνώριση της εύλογης αμοιβής για την ιδιωτική αναπαραγωγή, η μεγάλη διάρκεια προστασίας που φθάνει τα εβδομήντα χρόνια μετά το θάνατο του δημι-

ουργού, το πλήγμα των αστικών κυρώσεων που –μεταξύ άλλων– διευκολύνουν τον υπολογισμό και την αποκατάσταση της ζημίας και οι αυστηρές ποινικές κυρώσεις που έχουν σκοπό να αποτρέψουν την προσβολή του δικαιώματος.

Επισημαίνεται ακόμη το άρθρο 68 παρ.3 Ν.2121/1993 που επιτάσσει την προσαρμογή των παλαιών συμβάσεων στις διατάξεις του νέου νόμου από 4.3.1994. Η ρύθμιση αυτή έχει βρει μεγάλη πρακτική εφαρμογή ιδίως στις παλαιές κινηματογραφικές ταινίες οι οποίες μεταδίδονται από την τηλεόραση, με συνέπεια να επιτευχθεί δικαστικά ή εξώδικα υπέρ των σκηνοθετών και των σεναριογράφων η είσπραξη αμοιβής από την τηλεοπτική εκμετάλλευση των οπτικοακουστικών έργων.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι θεσπίζονται συγγενικά δικαιώματα υπέρ των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και οπτικοακουστικών έργων, καθώς και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών, σε ευρύτερη έκταση από τη Διεθνή Σύμβαση Ρώμης, ενώ καθιερώνεται για πρώτη φορά ένα συγγενικό δικαίωμα υπέρ των εκδοτών εντύπων που αφορά τη στοιχειοθεσία και τη σελιδοποίηση. Η προστασία των συγγενικών δικαιωμάτων αναγνωρίζεται και για πράξεις που έγιναν στο παρελθόν, δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος του Ν.2121/1993 (άρθρο 68 παρ.2). Η ρύθμιση αυτή έδωσε τη δυνατότητα στους ηθοποιούς να διεκδικήσουν δικαστικά την εύλογη αμοιβή από την τηλεοπτική μετάδοση παλαιών ελληνικών κινηματογραφικών ταινιών (άρθρο 49).

Περαιτέρω αναγνωρίζονται ως έργα ορισμένες υβρίδιες μορφές δημιουργημάτων, όπως τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών και οι βάσεις δεδομένων, η προστασία των οποίων αποτέλεσε τη βασική υποδομή για την προσαρμογή του ελληνικού δικαίου στην κοινωνία των πληροφοριών

Η νομοθεσία αναγνωρίζει επίσης το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των αυτοδιαχειριζόμενων οργανισμών συλλογικής διαχείρισης με τη δυνατότητα ίδρυσης συνεταιρισμών (άρθρα 54-56 Ν.2121/1993). Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει χορηγήσει έγκριση λειτουργίας σε οργανισμούς συλλογικής διαχείρισης που καταλαμβάνουν σχεδόν όλες τις κατηγορίες των δημιουργών, των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων, των παραγωγών οπτικοακουστικών έργων, των εκδοτών εντύπων και των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών.

Ο νόμος βρίσκεται στα χέρια των δημιουργών, των καλλιτεχνών και των άλλων δικαιούχων. Τα δικαστήρια εφαρμόζουν το νόμο με στόχο την προστασία των συμφερόντων των δικαιούχων αλλά και της ολότητας, γιατί η πνευματική ιδιοκτησία είναι ο μοναδικός ίσως κλάδος δικαίου που έχει άμεση επίπτωση στον πολιτισμό, όχι μόνο τον ελληνικό αλλά και τον παγκόσμιο, αφού η τεχνολογία επιτρέπει πλέον την ταχύτητα και άμεση διακίνηση των έργων σε όλα τα σημεία της γης μέσω του διαδικτύου.

Το σύστημα προστασίας των **συγγενικών δικαιωμάτων** βασίζεται στην έννοια της άδειας, δηλαδή το αποκλειστικό και απόλυτο **δικαίωμα** που έχουν οι φορείς των δικαιωμάτων να επιτρέπουν ή απαγορεύουν ορισμένες πράξεις που αναφέρονται στο νόμο κατά τρόπο περιοριστικό.

Τι είναι το Συγγενικό Δικαίωμα;

Το συγγενικό δικαίωμα, σε αντίθεση με το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας που προστατεύει τον δημιουργό, παρέχει προστασία στους:

ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτεχνών, όπως για παράδειγμα:

ηθοποιοί ·

μουσικοί ·

τραγουδιστές ·

χορωδοί ·

χορευτές ·

καλλιτέχνες κουκλοθεάτρου ·

καλλιτέχνες θεάτρου σκιών ·

καλλιτέχνες θεάματος ποικιλιών (βαριετέ) · ή

καλλιτέχνες τσίρκου ·

παραγωγούς φωνογραφημάτων ·

παραγωγούς οπτικοακουστικών έργων ·

ραδιοτηλεοπτικούς οργανισμούς · και

εκδότες εντύπων.

Νομοθεσία για τα Συγγενικά Δικαιώματα

Νόμος 2121/1993

Ο Νόμος [2121/1993](#) περί “πνευματικής ιδιοκτησίας, συγγενικών δικαιωμάτων και πολιτιστικών θεμάτων” κατοχυρώνει τα συγγενικά δικαιώματα και καθορίζει το πλαίσιο λειτουργίας του Grammo αλλά και των λοιπών συναφών Οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ή/και προστασίας πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων.

Νόμος 4481/2017

Μεταξύ των σκοπών του Νόμου [4481/2017](#) περί “συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων, χορήγησης πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων και άλλα θέματα αρμοδιότητας Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού” είναι η προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας στην Οδηγία [2014/26/EE](#) («Οδηγία») «για τη συλλογική διαχείριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων καθώς και τη χορήγηση πολυεδαφικών αδειών για επιγραμμικές χρήσεις μουσικών έργων στην εσωτερική αγορά» (EE L 84), η ρύθμιση της λειτουργίας των οργανισμών συλλογικής διαχείρισης ή συλλογικής προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και συγγενικών δικαιωμάτων και των ανεξαρτήτων οντοτήτων διαχείρισης, καθώς και η τροποποίηση διατάξεων του ν. 2121/1993.

Πνευματικό & Συγγενικό Δικαίωμα – Επεξήγηση Όρων

Με τη δημιουργία ενός τραγουδιού απορρέουν δύο δικαιώματα για τους δημιουργούς του: το ηθικό δικαίωμα, η δυνατότητα δηλαδή του δημιουργού να προστατεύσει τον προσωπικό του δεσμό με το τραγούδι και το περιουσιακό δικαίωμα, το δικαίωμα δηλαδή της εκμετάλλευσης του έργου.

Με την πρωτογενή δημιουργία ενός τραγουδιού, ο συνθέτης και ο στιχουργός του κατέχουν τα πνευματικά δικαιώματα επί του μουσικού αυτού έργου. Στη συνέχεια, ο ερμηνευτής καλλιτέχνης, οι μουσικοί, και η παραγωγός δισκογραφική εταιρία δίνουν στο τραγούδι τη μορφή που μπορούμε να ακούσουμε σε ένα φορέα ήχου (δίσκο, κασέτα, CD κλπ). Οι ερμηνευτές, οι μουσικοί και οι δισκογραφικές εταιρίες κατέχουν τα συγγενικά δικαιώματα του ηχογραφήματος, δηλαδή του συγκεκριμένου συνόλου ήχων και φωνών όπως αυτό ηχογραφήθηκε.

Σχέση μεταξύ Πνευματικού & Συγγενικού Δικαιώματος

Στις περιπτώσεις που απαιτείται άδεια όχι μόνο από το δημιουργό του έργου το οποίο ενσωματώνεται στο φωνογράφημα, αλλά και από τον ερμηνευτή ή εκτελεστή καλλιτέχνη και τον παραγωγό φωνογραφήματος για τη δική τους συνεισφορά πάνω στο φωνογράφημα, η ανάγκη άδειας του δημιουργού είναι απαραίτητη και υπάρχει παράλληλα με την άδεια του ερμηνευτή ή εκτελεστή καλλιτέχνη και του παραγωγού φωνογραφήματος. Όταν δεν απαιτείται άδεια του δικαιούχου συγγενικού δικαιώματος, αλλά καθιερώνεται δικαίωμα εύλογης και ενιαίας αμοιβής, όπως όταν υλικός φορέας ήχου που έχει νόμιμα εγγραφεί χρησιμοποιείται για ραδιοτηλεοπτική μετάδοση ή για παρουσίαση στο κοινό, οι ερμηνευτές ή εκτελεστές καλλιτέχνες και οι παραγωγοί φωνογραφημάτων δεν χρειάζεται να δώσουν την άδειά τους, αλλά έχουν το δικαίωμα εύλογης αμοιβής, με βάση το άρθρο 49 ν. 2121/1993, ενώ οι πνευματικοί δημιουργοί έχουν απόλυτο και αποκλειστικό δικαίωμα και χωρίς την άδειά τους δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί νόμιμα η ραδιοτηλεοπτική μετάδοση και παρουσίαση στο κοινό των μουσικών έργων τους που είναι ενσωματωμένα σε υλικό φορέα ήχου.

Ο μηχανισμός αυτός επιτρέπει την ισορροπία των δύο κατηγοριών δικαιωμάτων τα οποία δεν συγκρούονται μεταξύ τους γιατί, πρόκειται για διαφορετικά δικαιώματα. Ούτε ο νόμος ούτε οι διεθνείς συμβάσεις αναφέρονται στην υπεροχή του ενός δικαιώματος έναντι του άλλου ή στην υπεροχή της μιας αμοιβής έναντι της άλλης. Αφού τα δύο δικαιώματα λειτουργούν παράλληλα είναι αυτονόητο ότι η καταβολή αμοιβής είναι αναγκαία και για τις δύο κατηγορίες δικαιωμάτων, σύμφωνα με τους κανόνες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία. Αξίζει τέλος να παρατηρηθεί ότι η Οδηγία 2001/29 για την κοινωνία της πληροφορίας αναγνωρίζει τα ψηφιακά δικαιώματα του δημιουργού και των δικαιούχων συγγενικών δικαιωμάτων σε ενιαίο κείμενο, ισότιμα για όλους τους δικαιούχους (βλ. άρθρα 2,3 και 4). Άρα όλα οδηγούν στη συνύπαρξη και παράλληλη άσκηση των δύο δικαιωμάτων και όχι στην υπεροχή του ενός έναντι του άλλου ή αντίστροφα στον υποδεέστερο χαρακτήρα του ενός έναντι του άλλου.